

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:

dos. Zaur Məmmədov
_____"_____"_____" 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050105-Fizika müəllimliyi; 050114-Riyaziyyat müəllimliyi; 050110-Kimya və biologiya müəllimliyi

Fakültə: Təbiyyat

Kafedra: Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

I Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: *Psixologiya*

Fənn proqramı: Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 27.09.2018–ci il tarixli F-678 nömrəli əmri ilə təsdiq olunmuşdur.

Kodu: İF-B02

Tədris ili: II (2025-2026) Semestr: III

Tədris yükü: Cəmi: 210 saat. Auditoriya saati -75 (45 saat mühazirə, 30 saat seminar)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 7 kredit

II Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: b/m.Mehrəliyev Şahin Bəylər oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov k. 19

E-mail ünvanı: mehraliyevshahin@gmail.com

III Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas:

- 1.Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə. Psixologiya.II nəşr., Bakı, 2002
- 2.Psixologiya. Prof.S.İ.Seyidov və prof. M.Ə.Həmzəyevin elmi redaktorluğu ilə. Bakı,2007
- 3.Əliyev R.İ. Psixologiya. Bakı, 2003
- 4.Əliyev R.İ. Psixologiya tarixi. Bakı, 2006
- 5.Baxşəliyev Ə.T.Azərbaycanda psixoloji fikrin təşəkkülü, inkişafı və müasir vəziyyəti. Bakı, 2007
- 6.Əlizadə Ə.Ə. İdrak prosesləri və hisslər. Psixopedaqoji məsələlər. Bakı, 2006
- 7.Qədirov Ə.Ə. Yaş psixologiyası. Bakı, 2002
- 8.Həmzəyev M.Ə. Yaş və pedaqoji psixologiyanın əsasları. Bakı, 2003

Əlavə:

- 9.Əliyev R.İ. Tərbiyə psixologiyası. Bakı, 2006
- 10.Əlizadə Ə.Ə. İstedadlı uşaqlar. Psixopedaqoji məsələlər. Esselər, etüdlər. Bakı, 2005
- 11.Həmzəyev M.Ə, Əmiraslanova S. F. Ünsiyyətin psixologiyası. Bakı, 2007
- 12.Zeynalabdinova Ə.X. Məktəbdə psixoloji xidmətin praktik məsələləri. Bakı, 2003

IV Prerekvizitlər:Fənnin tədrisi üçün öncədən hər hansı fənnin tədrisinə zərurət yoxdur.

V Korekvizitlər:Fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda digər fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi:

Psixologiya tədris kursu "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət" kafedrası nəzdində pedaqoji yönümlü ixtisasların tədris planı çərçivəsində işlənmişdir. Tədris planına uyğun olaraq bu kurs bakalavr səviyyəsinin tələbələri üçün müstəqil fənn kimi tədris olunur. Kursun tədrisi II tədris ilinin IV semestrində (45 s. mühazirə, 30 s. seminar) nəzərdə tutulur.

Kursun tədrisində məqsəd qloballaşma şəraitində siyasi, iqtisadi və sosial sahələrdə baş verən dəyişikliklərə adaptasiya olmaq məqsədilə psixologiya elminin imkanlarından istifadənin öyrənilməsidir. Müasir dövrdə hər bir sahədə müvəffəqiyyətin təmin olunması üçün gənclərdən müstəqil, yaradıcı təfəkkür, kreativ düşüncə, eləcə də öz biliklərindən səmərəli istifadə etmək bacarıqları tələb olunur. Həmçinin dünya bazarında sağlam rəqabətin təmin olunması insanların ünsiyyət mədəniyyətinin, özünü ifadə etmə bacarığının yüksək səviyyədə olması ilə bilavasitə bağlıdır. Psixologiya kursunun tədrisi formalaşmaqda olan şəxsiyyətin potensial imkanlarının, onun idrak proseslərinin, emosional sferasının, maraq və qabiliyyətlərinin, ünsiyyət bacarıqlarının öyrənilməsi baxımından məqsədemüvafiqdir. Fənnə aid biliklərə yiyələnmək hər bir tələbəyə cəmiyyətdə baş verən hadisələri, eləcə də özünü bir şəxsiyyət kimi dərk etmək, ünsiyyət sahəsindəki çətinlikləri aradan qaldırmaq imkanı yaradır. Bundan əlavə şagird şəxsiyyətini hərtərəfli formalaşdırmaq məqsədilə psixikanın ontogenetik inkişafı və təlim, tərbiyə, müəlim şəxsiyyətinə verilən tələblər sistemli şəkildə tələbələrə çatdırılır.

VII Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır

VIII Qiymətləndirmə:

Tələbələrə bəliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar.

-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

-3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;

-1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX Davranış qaydalarının pozulması:

Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda Əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X Təqvim-mövzu planı: Auditoriya saati -75 (45 saat mühazirə, 30 saat seminar)

N	Keçiriləcək mövzuların məzmunu	Müh.	Tarix
1	Mövzu. Psixologiyanın predmeti və praktik əhəmiyyəti Plan: 1. Psixologiya psixika haqqında elm kimi 2. Psixologiya elminin sahələri və onların təsnif prinsipləri 3. Psixologiya elminin başqa elmlərlə əlaqəsi 4. Psixologiyanın tədqiqat metodları Mənbə: (1; 2; 3)	2	
2	Mövzu. Psixologiyanın təşəkkül tarixi Plan: 1. Qədim dövrlərdə psixoloji fikrin inkişafı 2. XVII-XVIII əsrlərdə psixologiyanın inkişafı 3. Azərbaycanda psixoloji fikrin inkişafı Mənbə: (2; 3; 4; 5)	2	
3	Mövzu. Psixika və şüur Plan: 1. Psixikanın canlıların təkamülündə inkişafı 2. Şüur psixikanın yüksək forması kimi 3. Şüurun funksiyaları Mənbə: (1; 2; 3)	2	
4	Mövzu. Fəaliyyət və onun psixoloji səciyyəsi Plan: 1. Fəaliyyət haqqında anlayış 2. Fəaliyyətin strukturu 3. Fəaliyyətin əsas növləri Mənbə: (1; 2; 3)	2	
5	Mövzu. Ünsiyyət və onun psixoloji səciyyəsi Plan: 1. Ünsiyyət haqqında anlayış 2. Nitq verbal ünsiyyət kimi 3. Qeyri-verbal ünsiyyət 4. Ünsiyyətin əsas tərəfləri 5. Ünsiyyət çətinlikləri və onların aradan qaldırılması yolları	2	

	Mənbə: (1; 2; 3; 12)		
6	Mövzu. Şəxsiyyət və onun psixoloji səciyyəsi Plan: 1. Fərd, fərdiyyət və şəxsiyyət anlayışları 2. Şəxsiyyətin psixoloji xüsusiyyətləri 3. Şəxsiyyətin mənlilik şüuru 4. Özünüqiymətləndirmə və iddia səviyyəsi Mənbə: (1; 2; 3)	2	
7	Mövzu. Şəxsiyyətin fəallığı və istiqaməti Plan: 1. Tələbat və onun növləri 2. Davranış motivləri haqqında anlayış 3. Maraqlar 4. Əqidə və cəhdlər Mənbə: (1; 2; 3)	2	
8	Mövzu. Şəxsiyyətlərarası münasibətlər Plan: 1. Qrup haqqında anlayış 2. Qrupun təsnifatı 3. Kollektiv qrupun yüksək forması kimi 4. Liderlik və rəhbərlik Mənbə: (1; 2; 3)	2	
9	Mövzu. Psixi proseslər və onların formaları: duyğular və qavrayış Plan: 1. Duyğular və onun növləri 2. Həssaslıq və hədlər 3. Duyğuların fizioloji mexanizmi 4. Qavrayış və onun xüsusiyyətləri 5. Qavrayışın növləri Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	
10	Mövzu. Diqqət və hafizə Plan: 1. Diqqətin psixoloji səciyyəsi və mahiyyəti 2. Diqqətin növləri və fizioloji mexanizmi 3. Diqqətin xüsusiyyətləri 4. Hafizə və əsas hafizə prosesləri 5. Hafizənin növləri Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	
11	Mövzu. Təfəkkür və təxəyyül Plan: 1. Təfəkkür və onun formaları 2. Təfəkkürün nitqlə qarşılıqlı əlaqəsi 3. Təfəkkürün növləri 4. Təxəyyül haqqında anlayış 5. Təxəyyülün növləri Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	
12	Mövzu. Emosiya, hisslər və iradə Plan: 1. Hiss və emosiyalar haqqında anlayış 2. Hisslərin keçirilmə formaları 3. Ali hisslər 4. İradə, iradi işin əsas mərhələləri 5. Şəxsiyyətin iradi keyfiyyətləri Mənbə: (1; 2; 3;)	2	
13	Mövzu. Şəxsiyyətin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri: temperament Plan: 1. Temperament haqqında anlayış 2. Temperamentin təsnifatı və sinir sisteminin xassələri 3. Temperamentin xassələri və tipləri 4. Temperament və fərdi fəaliyyət üslubları Mənbə: (1; 2; 3;)	2	
14	Mövzu. Xarakter və qabiliyyətlər Plan: 1. Xarakter və şəxsiyyətin motivasiya sahəsi 2. Xarakterin əlamətləri 3. Xarakterin aksentuasiyası	2	

	4. Qabiliyyət haqqında anlayış 5. Qabiliyyətlərin formalaşması Mənbə: (1; 2; 3)		
15	Mövzu. Yaş psixologiyasının mövzusu, vəzifələri və tədqiqat metodları Plan: 1. Yaş psixologiyasının mövzusu və vəzifələri 2. Psixi inkişafın hərəkətverici qüvvələri və zəruri şərtləri 3. Psixi inkişafın yaş xüsusiyyətləri Mənbə: (2; 7; 8)	2	
16	Mövzu. Kiçik məktəblilərin psixoloji xüsusiyyətləri Plan: 1. Kiçik məktəbliləri xarakterizə edən xüsusiyyətlər 2. Kiçik məktəblilərdə hiss və emosiyaların inkişafı 3. Kiçik məktəblilərin təlim fəaliyyətinin quruluşu 4. Kiçik məktəbli şəxsiyyətinin formalaşması Mənbə: (2; 7; 8)	2	
17	Mövzu. Yeniyetməlik və erkən gəncliyin ümumi xarakteristikası Plan: 1. Yeniyetməlik yaşı dövrünün psixoloji xüsusiyyətləri 2. Yeniyetmələrin təlim fəaliyyəti 3. Yeniyetməlik dövründə mənlik və əxlaqi şüurun inkişafı 4. Gənclik yaşı dövrünün psixoloji səciyyəsi 5. Gənclərin əmək fəaliyyəti və peşəyönümü Mənbə: (2; 7; 8)	2	
18	Mövzu. Pedaqoji psixologiyanın mövzusu, vəzifələri və metodları Plan: 1. Pedaqoji psixologiyanın mövzusu və vəzifələri 2. Pedaqoji psixologiyanın sahələri və əsas problemləri 3. Pedaqoji psixologiyanın inkişaf tarixi 4. Pedaqoji psixologiyanın tədqiqat metodları Mənbə: (2; 8; 9)	2	
19	Mövzu. Tərbiyənin idarə olunması və özünütərbiyə Plan: 1. Tərbiyənin psixoloji mahiyyəti 2. Şəxsiyyətin inkişafı və özünütərbiyə 3. "Çətin" uşaqların tərbiyəsinin psixoloji problemləri 4. Tərbiyə işinin metodları Mənbə: (2; 8; 9)	2	
20	Mövzu. Təlim psixologiyası Plan: 1. Təlimin psixoloji səciyyəsi 2. Təlim fəaliyyətinin strukturu 3. Təlim psixologiyası və müasir dərs 4. Təlim və psixi inkişaf 5. Öyrənməyə qabillik problemi Mənbə: (2; 8; 9)	2	
21	Mövzu. Pedaqoji fəaliyyətin xüsusiyyətləri Plan: 1. Pedaqoji fəaliyyətin mahiyyəti və strukturu 2. Pedaqoji funksiyaların mahiyyəti 3. Pedaqoji ünsiyyət və onun cəhətləri Mənbə: (2; 8; 9)	2	
22	Mövzu. Müəllim şəxsiyyətinin psixologiyası Plan: 1. Müəllim şəxsiyyətinə verilən tələblər 2. Müəllimin qarşılaşdığı psixoloji çətinliklərin tipləri 3. Müəllim şəxsiyyətinin peşə-pedaqoji istiqamətləri və pedaqoji bacarıqları 4. Müəllimin pedaqoji qabiliyyətləri Mənbə: (2; 8; 9)	2	
23	Mövzu. Məktəbdə psixoloji xidmətin istiqamətləri Plan: 1. Məktəbə psixoloji xidmətin əsas istiqamətləri 2. Psixoloji xidmətin elmi aspektləri 3. Şagird şəxsiyyətinin və sinif kollektivinin öyrənilməsi 4. Dərsin psixoloji təhlili Mənbə: (10; 12)	1	

	Cəmi:	45s	
--	--------------	------------	--

N	Seminar	Saat	Tarix
1	Psixologiyanın predmeti və təşəkkül tarixi	2	
2	Psixika və şüur	2	
3	Fəaliyyət və ünsiyyətin psixologiyası	2	
4	Şəxsiyyət və şəxsiyyətlərarası münasibətlər	2	
5	Psixi proseslər və onların formaları: duyğular və qavrayış	2	
6	Diqqət və hafizə		
7	Təfəkkür və təxəyyül	2	
8	Emosiya, hisslər və iradə	2	
9	Şəxsiyyətin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri: temperament, xarakter və qabiliyyətlər	2	
10	Yaş psixologiyasının mövzusu və tədqiqat metodları. Kiçik məktəblilərin psixoloji xüsusiyyətləri	2	
11	Yeniyetməlik və erkən gəncliyin ümumi xarakteristikası	2	
12	Pedaqoji psixologiyanın mövzusu və metodları. Tərbiyənin idarə olunması və özünütərbiyə	2	
13	Təlim psixologiyası və pedaqoji fəaliyyətin xüsusiyyətləri	2	
14	Müəllim şəxsiyyətinin psixologiyası	2	
15	Məktəbdə psixoloji xidmətin istiqamətləri	2	
	Cəmi:	30 s.	

XI. Fənn üzrə tələblər:

Tələbə aşağıdakıları bilməli və bacarmalıdır: müasir psixologiya haqqında elmi bilikləri; insan psixikasının imkanları haqqında müvafiq bilikləri; ünsiyyət mədəniyyətinin formalaşdırılmasını; özünüqiyətləndirmənin düzgün formalaşdırılmasını; şüur, onun mahiyyəti və funksiyalarını; şəxsiyyəti xarakterizə edən xüsusiyyətlərini; idrak proseslərinin inkişaf dinamikasını; emosional halların orqanizmə təsirini; temperament tiplərinin öyrənilməsini; xüsusi qabiliyyəti və istedadı xarakterizə edən xüsusiyyətləri;

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Psixologiyanın psixika haqqında bir elm kimi aktual istiqamət və problemlərini mənimsəyir;
- Psixologiyanın metod və metodologiyası ilə bağlı anlayışları mənimsəyir;
- Psixologiya elminin digər elmlərlə qarşılıqlı münasibətlərini öyrənir;
- Psixologiya elminin yaş dövrlərinə görə psixoloji xüsusiyyətləri öyrənə bilmək bacarığına yiyələnir;
- Pedaqoji psixologiyanın metod, vəzifə və üsullarını mənimsəyir;
- Təlim və tərbiyə psixologiyasının struktur xüsusiyyətlərini öyrənir;
- Pedaqoji fəaliyyətin və müəllim şəxsiyyətinin psixoloji xüsusiyyətlərini mənimsəyir;
- Məktəbdə psixoloji xidmətin əsas istiqamətləri və pedaqoji işlə əlaqə və münasibətləri öyrənir;

XIII. İmtahan sualları:

1. Psixologiya psixika haqqında elm kimi
2. Psixologiya elminin sahələri və onların təsnif prinsipləri
3. Psixologiyanın tədqiqat metodları
4. Qədim dövrlərdə psixoloji fikrin inkişafı
5. Azərbaycanda psixoloji fikrin inkişafı
6. Psixikanın canlıların təkamülündə inkişafı
7. Şüur psixikanın yüksək forması kimi
8. Fəaliyyət haqqında anlayış
9. Fəaliyyətin əsas növləri
10. Ünsiyyət haqqında anlayış
11. Nitq verbal ünsiyyət kimi
12. Fərd, fərdiyyət və şəxsiyyət anlayışları
13. Şəxsiyyətin mənlilik şüuru və onun strukturunda fərqləndirilən cəhətlər
14. Tələbat və onun növləri
15. Qrupun təsnifatı
16. Duyğular və onun növləri
17. Qavrayış və onun xüsusiyyətləri
18. Qavrayışın növləri
19. Diqqətin növləri və fizioloji mexanizmi
20. Diqqətin xüsusiyyətləri
21. Hafizə və əsas hafizə prosesləri
22. Hafizənin növləri
23. Təfəkkür və onun formaları
24. Təxəyyül və onun növləri
25. Hiss və emosiyalar haqqında anlayış
26. Hisslərin keçirilmə formaları
27. Ali hisslər

28. İradə və iradi işin əsas mərhələləri
29. Temperamentin təsnifatı və sinir sisteminin xassələri
30. Temperamentin xassələri və tipləri
31. Xarakterin əlamətləri
32. Qabiliyyət haqqında anlayış
33. Yaş psixologiyasının mövzusu və vəzifələri
34. Psixi inkişafın hərəkətverici qüvvələri və zəruri şərtləri
35. Psixi inkişafın yaş xüsusiyyətləri
36. Kiçik məktəbliləri xarakterizə edən xüsusiyyətlər
37. Yeniyetməlik yaşı dövrünün psixoloji xüsusiyyətləri
38. Gənclik yaşı dövrünün psixoloji səciyyəsi
39. Pedaqoji psixologiyanın mövzusu və vəzifələri
40. Pedaqoji psixologiyanın sahələri və əsas problemləri
41. Təربiyənin psixoloji mahiyyəti
42. Təlimin psixoloji səciyyəsi
43. Öyrənməyə qabillik problemi
44. Pedaqoji fəaliyyətin mahiyyəti və strukturu
45. Pedaqoji ünsiyyət və onun cəhətləri
46. Müəllim şəxsiyyətinə verilən tələblər
47. Müəllimin qarşılaşdığı psixoloji çətinliklərin tipləri
48. Müəllimin pedaqoji qabiliyyətləri
49. Məktəbə psixoloji xidmətin əsas istiqamətləri
50. Şagird şəxsiyyəti və sinif kollektivinin öyrənilməsi

XI: Kollektivium sualları:

I Kollektivium sualları

1. Psixologiya psixika haqqında elm kimi
2. Psixologiya elminin sahələri və onların təsnif prinsipləri
3. Psixologiyanın tədqiqat metodları
4. Qədim dövrlərdə psixoloji fikrin inkişafı
5. Azərbaycanda psixoloji fikrin inkişafı
6. Psixikanın canlıların təkamülündə inkişafı
7. Şüur psixikanın yüksək forması kimi
8. Fəaliyyət haqqında anlayış
9. Fəaliyyətin əsas növləri
10. Ünsiyyət haqqında anlayış
11. Nitq verbal ünsiyyət kimi
12. Fərd, fərdiyyət və şəxsiyyət anlayışları
13. Şəxsiyyətin mənlilik şüuru
14. Tələbat və onun növləri
15. Qrupun təsnifatı

II Kollektivium sualları

1. Duyğular və onun növləri
2. Qavrayış və onun xüsusiyyətləri
3. Qavrayışın növləri
4. Diqqətin növləri və fizioloji mexanizmi
5. Diqqətin xüsusiyyətləri
6. Hafizə və əsas hafizə prosesləri
7. Hafizənin növləri
8. Təfəkkür və onun formaları
9. Təxəyyül və onun növləri
10. Hiss və emosiyalar haqqında anlayış
11. Hisslərin keçirilmə formaları
12. Ali hisslər
13. İradə və iradi işin əsas mərhələləri
14. Temperamentin təsnifatı və sinir sisteminin xassələri
15. Temperamentin xassələri və tipləri

Psixologiya fənninin sillabusu (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət" kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında (protokol №01) müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.

Fənn müəllimi:

b/m. Ş.B.Mehrəliyev

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev